

Kürsüden

Gönüllere 1

Allah Resulünden Hayat Örnekleri

Her şeyimizde biricik önderimiz olan Muhammed Mustafa (s.a.v.) bizler için hem sözleri hem de yaşantısı ile en büyük ve en bağlayıcı örnektir. O insanlara bazen emreder, bazen tavsiye eder, çirkin gördüğü şeyleri de kınardı. Hz. Peygamber'in hayatı bizler için her anımıza düstur ve rehber olacak birçok örnek sunar.

Hız. Peygamber'in ümmeti olan bizler için Allah'a iman ve iman-ın esaslarına şeksiz şüphesiz teslimiyet gerekir. Resûlullah (s.a.v) bu hususta şöyle buyurmuştur: *"Müminler dünyada üç gruptur. Birinci grup, Allah'a ve resulüne iman eder ve bu imanında asla şüpheye düşmez ve malıyla, canıyla Allah yolunda cihat eder. İkinci grupta ise (öyle müminler vardır ki) insanlar mallarını ve canlarını onlara emanet ederler. Üçüncü grupta ise mala tamah etmesinden dolayı Allah'ın nefsiyle baş başa bıraktığı müminler vardır."*¹ Ceb-rail (a.s.) Hz. Peygamber'e gelerek; "İman nedir?" diye sorunca Efendimiz buyurdu ki:

الإِيمَانُ أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَبِلِقَائِهِ وَرُسُلِهِ وَتُؤْمِنَ بِالْبَعْثِ

*"İman, Allah'a, meleklerine, kitaplarına, O'nun huzuruna çıkacağına, peygamberlerine ve öldükten sonra dirilmeye inanmandır."*²

1 Ahmed b. Hanbel, Müsned, XVII, 102

2 Buhârî, İman, 36

Hız. Peygamber'in tavsiyeleri arasında Allah'ın emrettiği ibadetlerin yerinde ve zamanında yapılması, namazın kılınması, orucun tutulması, zekâtın verilmesi, haccın ifası, buna ilave olarak yetimlere, yoksullara, hısım ve akrabalara, yolda kalmışlara seve seve yardımda bulunulması gibi birçok güzel davranış vardır. Bu tavsiyelerin bazıları şöyle ifade edilmiştir:

اتَّقُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ وَصَلُّوا خَمْسَكُمْ وَصُومُوا شَهْرَكُمْ وَأَدُّوا زَكَاةَ أَمْوَالِكُمْ
وَاطِيعُوا ذَا أَمْرِكُمْ تَدْخُلُوا جَنَّةَ رَبِّكُمْ

“Rabbiniz'e karşı gelmekten sakının, beş vakit namazınızı kılın, ramazan orucunuzu tutun, mallarınızın zekâtını verin, yöneticilerinize itaat edin. (Böylelikle) Rabbiniz'in cennetine girersiniz.”³

أَحَبُّ الْمَسَاكِينِ وَجَالِسُهُمْ

“(Ey Ebû Zerr!) Fakirleri sev ve onlarla otur.”⁴

Bir başka hadislerinde de Peygamberimiz işaret parmağını ve orta parmağını birleştirip işaret ederek şöyle buyurmuştur:

كَافِلُ الْيَتِيمِ لَهُ أَوْ لِغَيْرِهِ أَنَا وَهُوَ كَهَاتَيْنِ فِي الْجَنَّةِ

“Gerek kendisine ve gerekse başkasına ait herhangi bir yetimi görüp gözetmeyi üzerine alan kimse ile ben, cennette işte böyle yanayız.”⁵

Sahip olmamız gereken özelliklerden birisi de mühim ve tehlikeli durumlarda asla sarsılmadan, gevşeklik göstermeden, Allah'a güvenerek hareket etme şuurudur. Hadiste şöyle buyurulmuştur:

3 Tirmizî, Cum'a, 80

4 İbn Hibbân, Sahih, II, 76

5 Buhârî, Talâk, 25; Edeþ, 24; Müslim, Züht, 42

Allah'ın Verdiği Nimetlere Şükür Nasıl Olmalıdır?

Şükür bize iyilik yapana ve nimet verene karşı söz, fiil veya kalple gösterilen saygıdır. İyiliğin kıymetini bilme, nimeti ve iyiliği anıp yapana övmekten ibarettir. Teşekkür ve şükran kelimeleri de şükür kökünden gelir. Hamd ve şükür kelimeleri yakın anlamlıdır, ancak aralarındaki fark şükürün nimete karşı yapılması, hamdin ise her zaman yapılabilmesindedir.

Kur'an'da Allah şöyle buyurmaktadır: “Öyleyse ise siz beni ibadetle anın ki, ben de sizi anayım. Bana şükredin. Sakın bana karşı nankörlük etmeyin.”¹, “Andolsun ki biz Lokmân'a, ‘Allah'a şükret.’ diyerek hikmet verdik. Şükreden ancak kendisi için şükretmiş olur. Nankörlük eden de bilsin ki, Allah hiçbir şeye muhtaç değildir. Her türlü övgüye layıktır.”²

Şükür her nimetin Allah tarafından verildiğini idrak ederek dil ile hamdetmektir. Allah'ın verdiği nimetleri yerinde sarf etmek, günahlardan kaçınmaktır. Nimeti değil, nimeti vereni görmektir. Allah'ın verdiği nimetleri, O'nun sevdiği yerde kullanmaktır. Allah tarafından verilen sayısız nimetlere, kişinin kendisini yeterince layık görmemesidir. Allah'ın verdiği nimetlerle günah işlemekten uzak kalmak, O'nun verdiği nimetlerle O'na asi olmamak, o nimetlere

1 Bakara suresi, 2:152

2 Lokmân suresi, 31:12

haram bulaştırmamaktır. Şükür, yapılan iyilikleri anarak, onları ih-
san edeni övmektir.

Şükür, verilmiş olan bir nimet için kavlen, fiilen veya kalben
nimet verene tazim ile mukabele etmektir. Sadece fiilen veya
kalben yapılan şükür, ne övgüdür ne de hamd. Dil ile yapıldığı
vakit hem hamd hem de övgü olur. Hamd şükrün başıdır. Bize
ihşan ettiği nimetlere karşılık, ihşan edene bir teşekkürdür. Nimet-
leri doğrudan doğruya Allah'tan bilmek, o nimetlerin kıymetini
takdir etmek ve o nimetlere muhtaç olduğumuzu hissettirmektir.
Şükür; yapılan iyiliğe, verilen nimete karşı hoşnutluk, minnettarlık
ve teşekkür hissi duymak, onun değerini bilmektir. Verilen nimeti
minnet duygusu içinde itiraf etmek ve ihşanını anarak ihşanda
bulunanı övmektir.

İmam Gazzâlî, şükrü sabırla birlikte ele almıştır. Şükür konu-
nu detaylı bir şekilde incelemiş, tevhit ile şükür arasındaki ilişkiye
dikkat çekmiştir. Şükrün birçok tarifinin yapıldığını, ancak yeterli
olmadığını söylemiş ve hiçbirinin tam anlamıyla şükrü ihata ede-
mediğini belirtmiştir. Gazzâlî'ye göre bu kavramın hakikatını kav-
rayabilmek için şükrün, ilim/bilme, hâl/hissetme ve amel/yapma
olmak üzere üç yönünün bulunduğu hatırdan çıkarmamak gerekir.
Yapılan tanımlar, şükrün sadece bilme, hissetme ya da amel ciheti
esas alınarak yapıldığı için eksik kalmıştır. Bu sebeple şükür “nime-
ti verenden bilme, nimetin verilmesinden dolayı mutluluk hissetme
ve nimeti verenin maksadına ve sevgisine uygun bir şekilde dav-
ranma” şeklinde anılan üç yön dikkata alınarak tanımlanabilir.

Bu durumda aslolan bilmektir. Bilmek, minnet duyma hâ-
lini ortaya çıkarır. Bu duygu da ona göre davranmayı gerekti-
rir ki bu da sonuçtur. Gazzâlî'ye göre şükür; bilme, hissetme ve
yaşamadan müteşekkildir. Şükrün bilgi yönü, bütün nimetlerin
Allah tarafından ihşan edildiğini, aradaki vasıtaların yine O'nun
tarafından yaratıldığını bilmek demektir. Bu bilginin içimize tam

Mazlum ve Mağdurlarla Dayanışma

İnsan yeryüzünün gözbebeğidir. Yeryüzü kendisine emanet edilmiştir. Yeryüzünde iyi ve kötü yöndeki tüm gelişmeler insanın isteği doğrultusunda şekillenmektedir. İnsanlar birbirlerinin hem problemi hem de çözümü olabilmektedir. Aslolan insanın insana hayır ve iyilik getirdiği, umut verdiği bir hayatın inşa edilmesidir. İnsan insana ancak dayanışma, yardımlaşma ve paylaşma bilinci içerisinde umut olur. Dayanışmanın, paylaşmanın ve yardımlaşmanın olmadığı, zenginlerin daha zengin, fakirlerin daha fakir, açların daha aç, tokların daha tok olduğu bir dünyada dengeler bozulmuş, sıkıntılar artmış, toplumsal çözülme başlamış demektir.

Artan dünya nüfusu, adaletsiz taksimat ve paylaşımdan uzak insan düşüncesi sıkıntıları daha da artırmıştır. Yeryüzünde huzuru temin edecek anlayış ancak ve ancak dayanışma, paylaşma ve yardımlaşma zemini üzerinde yükslebilir.

İnsan sosyal bir varlıktır. Hayatını tek başına devam ettirmesi mümkün değildir. Neslin devamı ancak iki kişinin birlikteliği ile gerçekleşir. Çocukların yetişmesi ve kendi ayakları üzerinde durabilmesi uzun zaman aldığı için anne ve babanın sıcak ilgisine ihtiyaç duyulmaktadır. Sosyal bir ortamda doğan ve büyüyen insanın dayanışma içerisinde olması kadar doğal bir şey yoktur. Dayanışma,

yardımlaşma ve paylaşma insanı güzelleştiren fiillerdendir. İnsan, elinde olandan karşılıksız verince mutlu olur.

Psikologlar bugün zengin olduğu hâlde mutlu olamayan, serveti olduğu hâlde hayattan lezzet almayan, dünyalık mal ve mülkü çok olduğu hâlde sevinemeyen insanlara, mallarından muhtaçlara vermek suretiyle onları mutlu ederek, mutlu olmayı tavsiye etmektedir. Müslümanlar sadece kendilerinin mutlu olmasına çabalamaz; mutlu olmak için mutlu etmeye çalışır. Diğer insanları mutlu etmenin karşılığındaki mutluluk bir ödül olarak bize ikram edilir. Paylaşmak, yardımlaşmak ve dayanışma içerisinde olmak bir yönüyle mutlu ederek mutlu olmanın diğer adıdır.

İnancımız dünya hayatının kısa bir süreden ibaret olduğunu, Allah katında vadedilen şeylerin daha kalıcı ve hayırlı olduğunu söyler. Bu inanç bizleri Allah'ın verdiği rızıklardan vermeye ve paylaşmaya götürür. Kendisine bahşedilenleri birer emanet bilen ve verilen emanetin içinde mağdur, muhtaç ve ihtiyaç sahiplerinin hakkı olduğunu düşünen kimse paylaşma eylemini daha rahat gerçekleştirir. Varlığını ve sahip olduğunu zannettiği şeyleri bir emanet gözüyle değil de, sonsuza kadar elinden çıkmayacak bir metaymış gibi gören ve eşyaya bu düşünceyle bakan insan yerine göre, “Ben kazandım, neden vereyim ki? Kazancıma nereden ortak oluyor-muş? Benimle birlikte mi kazandı? Kazanana kadar ne bedeller ödedim ve ne sıkıntılar çektim. Neden paylaşayım ki!” gibi soru ve yaklaşımlarla paylaşımsızlığı tercih edecektir.

Toplum içerisindeki insanlar eğilimlerinin, karakterlerinin, önüne açılan imkânların değerlendirilmesinin bir neticesi olarak statü ve zenginlik elde etmiş olabilir. Unutulmaması gerekir ki, fakiri de zengini de, rütbelisi de rütbesizi de, belli bir makama sahip olanı da olmayanı da aynı toplumun birer parçasıdır. İnsanların toplumsal olarak farklı durumlarda olması, toplumsal dayanışmanın sağlanması ve toplumsal bütünlüğün oluşması için gerekli bir du-

Kürsüden

Gönüllere 2

Komşuluk İlişkileri ve Komşuluk Hakları

Komşuluk, insani ve sosyal bir ilişkidir. İnsan, yaratılışı bakımından hayatını idame ettirebilmek için hemcinsleriyle ortaklık kurma gereği duyar. Farklı insanlarla birlikte yerleşim alanları inşa eder. Bunun neticesinde kasaba, şehir gibi ortak yaşam alanları meydana gelir. Hâl böyleyken kaçınılmaz olarak insanlar arası komşuluklar da oluşur.

Komşularımız, aile ve akrabalarımızdan sonra yakınlık kurduğumuz insanlardır. Hatta uzaktaki akrabalarımızdan daha yakın da olabilirler. Gerek sevinçli günlerimizde gerekse sıkıntılı zamanlarımızda yanımızda olurlar. Bazen tuz, şeker veya maya gibi küçük şeyler için, bazen de başımız sıkıştığında kapısını çaldığımız kişilerdir komşularımız.

Komşularımızı yalnızca maddi ihtiyaçlarımızdan dolayı müracaat ettiğimiz bir kaynak olarak değil, aynı zamanda onları güvenli ve huzurlu bir yaşamın sebebi olarak da telakki etmeliyiz. Yeri geldiğinde komşularımıza evimizi veya çocuklarımızı da emanet edebilmeliyiz. Dinimiz, diğer beşeri münasebetleri düzenlediği gibi komşuluk müessesesine yönelik kurallar da vazetmiştir. Bunların başında hiç şüphesiz ki komşularımıza karşı hüsn-i muamele gelir. Komşuyla iyi geçinmenin önemine dair bir ayette, *“Allah’a ibadet edin ve ona hiçbir şeyi ortak koşmayın. Anne ve babaya, akrabaya,*

yetimlere, yoksullara, yakın ve uzak komşuya, yanınızdaki arkadaş, yolcuya ve sahip olduğunuz kimselere iyi davranın. Allah kendini beğenip böbürleneni elbette sevmez.”¹ buyurulmaktadır.

Ayette dokuz sınıf insana iyi davranılıp ihmanda bulunulması gerektiği bildirilmektedir. Bunlardan ikisi yakın ve uzak komşulardır. Bu ayette Rabbimiz anne ve babaya, yakın akrabaya, yetim ve miskinlere karşı iyilik etmemizi emrettikten sonra, yakın ve uzak komşularımıza karşı da iyilikte bulunmamız gerektiğini bize bildirmiştir.

Ayette zikredilen yakın ve uzak komşu ayrımı, akraba ve akraba olmayan komşu esasına dayalıdır.² Akraba olan komşular bir yanda kan bağı ile yakınımız iken, diğer yandan da komşu olmaları bakımından ayrıca hak sahipleridirler. Böylece akrabalık bağı bulunan komşularımız akraba olmayan komşularımıza nispetle bir derece daha öndedirler.

Komşu kelimesi bütün komşuları kapsayan bir kavramdır. Buna göre din, akrabalık, millet, takım, parti ve benzeri faktörler esas alınarak bizden farklı olanları komşuluktan tamamıyla reddedip, onların komşuluk haklarını inkâr etmek doğru bir tutum değildir. Sahabenin önde gelenlerinden biri olan Abdullah b. Amr b. Âs (r.a.) bir defasında koyun kestirmiş ve bundan Yahudi olan komşusuna da ikram etmiştir.³

Buna rağmen yukarıda geçen ayette işaret edildiği üzere, Müslüman olan komşuyla Müslüman olmayanın arasında elbette bir fark vardır. Eğer Müslümanlık vasfı, akrabalık bağı ile bir arada bulunacak olursa, doğal olarak ilgi ve alakamız Müslümanlar için daha önceliklidir. Bir hadise göre gayrimüslim komşularımızın üzerimizde hakkı vardır. Müslüman komşularımızın hem din

1 Nisâ suresi 4:36

2 Taberî, Tefsîru't-Taberî, VIII, 337-40

3 Buhârî, el-Edebü'l-müfred, s. 52

İslam'da Kardeşliğin Önemi

Aynı anne ve babadan doğan veya ortak değerlere sahip olan kimseler kardeşdir. Soy ve sop kardeşliğinin yanında bir de aynı dine veya dünya görüşüne mensup olmayı ifade eden akide kardeşliği vardır. İslam dininde de kardeşlik bütünüyle akide temeline dayanmaktadır. Yüce Rabbimiz, Kur'an'da şöyle buyurmaktadır: *“Muhakkak müminler kardeşdir. Kardeşlerinizin arasını düzeltin ve Allah'tan korkun ki size rahmet edilsin.”*¹

Ayetten açıkça anlaşılacağı üzere iman bağıyla bir araya gelenler kardeş olarak kabul edilir. İki kardeşin arasını düzeltmek ve bozduklarında iki mümin topluluğun aralarını bulup barıştırmak dinde kardeşliğin gereğidir. Arası bozulan müminlerin arasını düzeltme ve kardeşliği ikmal etme takvadan gelmektedir. Rahmete ermek için her işimizde takva yolunu tutmalı ve bu yüzden, mümin kardeşlerimizle bozuşmamalıyız. Herhangi bir sebepten bozuşursak da kardeşliğimizi hatırlayarak en kısa sürede barışmalıyız. Bu kardeşliğin gereğine uygun davranarak Müslüman toplumun asıl hasletleri olan sevgi, barış, yardımlaşma ve birliği tesis edebiliriz.

Yeryüzünün neresinde yaşıyorsa yaşasın, hangi dili konuşursa konuşsun, hangi kavme mensup olursa olsun, bütün müminler birbirlerinin kardeşidir. Hiç kuşkusuz mümin gönülleri en sağlam

¹ Hucurât suresi, 49:10

ve köklü bir biçimde bağlayan husus iman ve takva esasından kaynaklanan kardeşliktir.

Bu durum Allah'ın müminlere bahsettiği en güzel nimetlerden biridir. Şu ayette bu husus şöyle açıklanmaktadır: *“Hepiniz birden Allah'ın ipine, yani Allah'ın kitabına sımsıkı sarılın. Sakın ayrılıp bölünerek kitap bir yerde siz bir yerde olmayın. Allah'ın size verdiği nimetlerini hatırlayın. Siz birbirinize düşman iken kalplerinizi nasıl uzlaştırdı da O'nun bu nimeti sayesinde kardeşler oldunuz. Siz ateşten bir çukurun kenarında bulunuyordunuz da sizi oradan kurtardı. İşte cennete götüren doğru yolu bulasınız diye Allah ayetlerini böylece açıklar.”*²

Kardeşliğin birinci temel kuralı takvanın esas alınmasıdır. Kardeşlik, başka düşünce ve hedefler veya çeşitli menfaatler etrafında toplanmak değil, sadece Allah'ın ipine ve dinine sarılmaktır. Allah'ın ipine sarılmaktan kaynaklanan bu kardeşlik, yüce Allah'ın Müslüman cemaate bahsettiği bir nimettir. Yüce Allah, bu ihsanını sevdiği kullarına bahsetmiştir.

Allah bu ayette onlara bu nimetini anlamalarını tembih ederek câhiliye döneminde nasıl düşman olduklarını hatırlatmıştır. Zira İslam'dan sonra daha önce birbirlerine düşman olan Evs ve Hazrec kabilelerinden bir tek düşman bile kalmamıştır. İslam'dan başka hiçbir gücün olmayışı ve onun nimeti sayesinde kardeş olmaları, Allah'ın bu kalpleri bir araya getirmesi ve iki kabilenin arasını uzlaştırmasıyla neticelenmiştir. Zira Allah yolunda kardeşlikten başka hiçbir güç bu kalpleri bir araya getiremezdi. *“Hani siz bir ateş kuyusunun tam kenarında iken O sizi oraya düşmekten kurtardı.”*³

İbn İshak'ın Siret'inde ve başka rivayetlerde bu ayetin Evs ve Hazrec hakkında nazil olduğu anlatılır. Rivayete göre Yahudilerden birisi Evs ve Hazrec'den bir topluluğa rastlar. Onların uzlaşmaları

2 Âl-i İmrân suresi, 3: 103

3 Âl-i İmrân suresi, 3: 103

Zamanı Değerlendirmek ve İnsanın Kendisini Hesaba Çekmesi

Bu yazıda şu soruların cevabını arayacağız: Zaman ne demektir ve zamanı değerlendirmek nasıl olur? Değerli işler yapabilmek için zamanı nasıl kullanmalıyız? Her an ölüm gelebilir düşünceyle kendimizi nasıl hesaba çekeriz?

Zaman, içinde bulunduğumuz andır. Geçmiş zaman elimizden çıktı, ibret alalım. Gelecek zaman henüz elimizde değil, hazırlıklı olalım. Esas zaman, içinde bulunduğumuz andır. Değerlendirmemiz gereken zaman, sorumlu olduğumuz ve içinde ebedi cenneti barındıran kısa ve değerli olan anlardan oluşan ömrümüzdür. Allah, Kur'an'da dünya ömrümüzü bugün, sonsuz olan cennet hayatını ise yarın diye isimlendirmiştir.

Ayette, *“Ey iman edenler! Allah’tan korkun ve herkes, yarına (ahirete) ne hazırladığına baksın. Allah’tan korkun, çünkü Allah, yaptıklarınızdan haberdardır.”*¹ buyurulmaktadır. Bu ayet insanın dünyada, dünya için değil, ahiret için var edildiğini ve ahirete yatırım için görevli olduğunu ortaya koymaktadır. Bugün, yarın içindir. Bugünden yarın kazanıldığına göre, günlerimizi iyi değerlendirmeliyiz. Yolcu olduğunu idrak eden kişinin hedefinin ahiret olması kaçınılmazdır. Hem ahirete mani olan dünyaya önem vermemek hem de ölüme hazırlıklı olmak gerekir.

¹ Haşr suresi, 59:18

Elmalılı Hamdi Yazır'ın "Hak Dini Kur'an Dili" adlı tefsirinde bu ayete dair çok kıymetli yorumlar bulunmaktadır. "Ey Allah'a, resulüne ve ahiret gününe inanıp iman şerefi ile müşerref olmuş bütün müminler! Hep Allah'tan korkun. Nifaktan, münafıklardan, küfürden, kâfirlerden, zulümden, zalimlerden ve şeytanın şeytanlığıyla o kötü akıbete düşmekten sakınıp Allah'ın korumasına sığın. Her işinizde O'nun emir ve nehyini tutarak azabından korunun ve her nefis yarın için, yani kıyamet günü için ne hazırlamış, Allah'a ne takdim etmiş olduğuna baksın. Hesap sorulmadan önce nefisini muhasebeye çekip kendi hesabına nazar etsin.

Kıyamet gününe yarın denilmesinin iki anlamı olduğu ifade edilmiştir. Birincisi yarının dünden yakın olması itibariyle kıyamet yarın olacaktı gibi telakki edilerek çalışmaya teşvik edilmesidir. İkincisi de Rahmân suresinde geçtiği üzere Allah katında zamanın, birisi teklif zamanı olan dünya devri, diğeri de ceza ve mükâfat zamanı olan ahiret devri olmak üzere iki günden ibaret olduğuna işarettir. Buna göre bugün dünya, yarın ahiret demektir.

Ayette ayrıca, insanın her gün korunmak için yarına faydalı olacak ne iş yaptığını düşünmesinin gerekli olduğu da hatırlatılmaktadır. Allah'tan korkun! Bu cümle dış anlamı itibariyle öncekini tekit etmek için tekrar edilmiştir. Allah sevgisiyle emir ve vazifelerin yerine getirilmesi gerekir. Allah korkusuyla yasaklanan şeylerden ve fenalıklardan sakınılması farklılık arz etmektedir. Allah'tan korkun da kötülük yapmayın. Zira Allah, her ne yaparsanız haberdardır. Yarın ona göre ceza veya mükâfat verecektir."

Zamanı değerlendirmek değerli işler yapmakla olur. Kıymetli ve değer verilen bir varlık olduğumuzu bilmek için bu kıymetin farkında olmak gerekir. Değerli olduğumuzun ispatı her şeyin bizim için yaratılmasıdır. Ayette, "*Allah'ın, göklerde ve yerdeki (nice varlık ve imkânları) sizin emrinize verdiğini, nimetlerini açık ve gizli olarak size bolca ihsan ettiğini görmediniz mi? Yine de,*